

2. До 1914 року протиріччя між Троїстим союзом та Антантою загострилися до найвищого рівня. Зоною особливої напруги стає Балканський півострів. Австро-Угорщина вирішила одним ударом по Сербії остаточно затвердити свій вплив на Балканах. Безпосереднім приводом до війни було вбивство **28 червня 1914 року** в Сараєво – столиці Боснії намісника австрійського престолу ерцгерцога **Франца Фердинанда** та його дружини великосербськими націоналістами з напіввоєнної організації «Чорна рука» **Принципом і Гавриловичем.**^①

На жаль, до сьогодення читачам подається невірна спотворена інформація. Автори підручників та посібників з історії України для учнів шкіл (прикладом можуть бути – Король В.Ю. Історія України. – Київ.: «Феміна», 1995. – 264с; Турченко Ф.Г. Новітня історія України. Частина перша. 1914-1939. – Київ.: «Генеза», 2001. – 352с.) взагалі не згадують цей

1. Мир в XX веке /Под редакцией Сороко – Цюны О.С. – М., 1996. –

факт. Шкільні підручники Російської Федерації продовжують стверджувати, що вбивцею був «19-річний студент Гаврила Принцип» (Кредер А.А. Новейшая история. XX век. – Москва, 1997. – С. 27).

Воєнні кола Австрії вимагали термінового початку війни проти Сербії. Все залежало від позиції Берліна. Кайзер Вільгельм II, прийнявши австрійського посла Сегені, висловився за необхідність діяти швидко та енергійно. Ультиматум сербському представнику було вручено 23 липня 1914 року у Белграді. Документ було складено таким чином, щоб жодна, поважаюча себе країна, не змогла його прийняти. Наприклад, сербський уряд повинен був взяти наступні зобов'язання:

- «не допускати жодних публікацій, викликаючих... зневагу» до австро-угорської монархії;
- терміново закрити та конфіскувати всі засоби товариств, що займаються пропагандою проти Австро-Угорщини;
- звільнити з військової та адміністративної служби осіб винних у пропаганді проти Австро-Угорщини;
- допустити на територію Сербії представників органів віденського уряду;
- участь представників Австро-Угорщини у розслідуванні вбивства ерцгерцога.

Термін ультиматуму діяв до 6 годин вечора суботи 25 липня.

26 липня 1917 року австро-угорський уряд направив повідомлення про ультиматум у Лондон, Париж, Петербург.

Росія ні в економічному, ні у військовому відношенні не була готовою до війни.

У Парижі, навпаки, чекали війни і відповідним чином впливали на Росію: не випадково 20 липня до Петербурга прибуває президент Франції Пуанкаре.

28 липня 1914 року Австро-Угорщина об'явила війну Сербії.

Микола II вагався. 30 липня міністру закордонних справ Росії Сазонову вдалося вмовити царя у необхідності загальної мобілізації. **1 серпня 1914 року** о 7 годині вечора посол Німеччини у Росії Пурталес вручив Сазонову ноту про оголошення війни.

3 серпня Німеччина об'явила війну Франції. З 24 годин **4 серпня 1914 року** у стані війни почали знаходитись Німеччина та Англія. Перша світова війна розпочалася. У війні прийняло участь 38 країн, до лав армій було мобілізовано 73,5 млн. чоловік, загинуло 10 млн.: це більше, ніж за всі війни, що велися на Землі у попередні 1000 років.

Цілі учасників війни відомі.

Перше. Німеччина намагалася покласти кінець морському домінуванню Англії, анексувати промислово розвинуті райони північно-східної Франції, загарбати території Росії – Прибалтику, Крим, Кавказ (меморандум пруського міністра закордонних справ Ф.В. фон Левеля від 29 жовтня 1914 року).

Друге. Австро-Угорщина бажала захопити Сербію, укріпитись на Балканському півострові, відняти у Росії частину Польщі, Подолію та Волинь.

Третє. Туреччина, втягнута у війну 2 листопада 1914 року, розраховувала на російське Закавказзя та поновлення впливу на Балканах.

Четверте. Велика Британія хотіла зберегти колонії та перевагу на морі, відняти у Туреччини Месопотамію та частину Аравійського півострова.

П'яте. Франція розраховувала на повернення Ельзасу – Лотарингії та приєднання лівого берега Рейну, Саарського вугільного басейну.

Шосте. Росія була занепокоєною збереженням впливу на балканські країни; до її планів входило приєднання Галичини, земель нижньої течії Німану та оволодіння чорноморськими протоками Босфор і Дарданели.

Сьоме. Японія, оголосивши 23 серпня 1914 року війну Німеччині, мала намір захопити «німецькі» території Китаю та острови у Тихому океані.

Таким чином, перша світова війна носила загарбницький характер з обох сторін. Тільки Сербія та Бельгія вели війну за своє звільнення, але це принципово не змінювало загального характеру війни.